

El Patronat Call de Girona presenta una col·lecció d'edicions de la Bíblia i entorn la Bíblia que formen part del Fons de Llibres Antics de la Biblioteca Eliezer Eljanan Schalit.

Són peces que tenen especial valor i interès tant per la seva antiguitat (el més antic data de 1595) com pel seu contingut: edicions facsímils de bíblies hebrees medievals, mapes i il·lustracions de les terres i dels pobles de la Bíblia, comentaris i aproximacions a l'estudi dels textos bíblics, tractats gramaticals de les llengües bíbliques, així com tot tipus d'edicions destinades al públic infantil.

Organitza: Patronat Call de Girona
Textos: Institut d'Estudis Nahmànides
Disseny: Roser Bover

PATRONAT
CALL DE GIRONA

Ajuntament

de Girona

Generalitat
de Catalunya

Diputació de Girona
221 municipis

CAMINOS DE
SEFARAD
FONDS DE JUIVERIES DE ESPANA

**BÍBLIA:
ELS
LLIBRES
DEL
LLIBRE**

01

BÍBLIA

La Bíblia és el corpus d'escriptures sagrades del judaisme. La paraula és originària del grec *biblion* i vol dir “col·lecció d'escrits”. També és la traducció de l'hebreu *ha-Sefarim* (els llibres); en aquesta llengua també s'anomena *Tanakh*, acrònim que designa el compendi format per la Torà, els *Neviim* i els *Ketuvim* (la Llei, els llibres profètics i els escrits sagrats).

La tradició jueva diu que la Bíblia va ser escrita per inspiració divina en un període de mil sis-cents anys, al llarg de seixanta generacions, per mà de més de quaranta autors diferents i en tres llengües: hebreu, arameu i grec. Els manuscrits bíblics més antics coneguts són els Manuscrits de la mar Morta o de *Qumran* (segles III-I aC). A l'edat mitjana, en terres hispàniques, es varen confeccionar belles bíblies hebraïques il·luminades, que es conserven actualment a biblioteques i museus d'arreu del món.

A les llars jueves de la Girona medieval hi havia bíblies hebraïques, que apareixen descrites en els inventaris, com ara “la Vivria” que tenia Nathan Mossé des Portal el 1410, o “el livre appellat casovim” (*Ketuvim*, escrits sagrats) que s'esmenta entre els llibres de na Tolrana el 1415 o el “bulum dels cinc llibres de Moysès” que tenia Nassim Ferrer a casa seva, a inicis del segle XV. Igualment, els arxius gironins han conservat alguns interessants fragments de textos bíblics en hebreu, segurament procedents d'aquestes biblioteques particulars del call medieval.

Lisbon Bible, 1482 : British Library Or. 2626 / introduction by Gabrielle Sed-Rajna

Reproducció facsímil

Tel Aviv : Nahar-Miskal ; London : The British Library, 1988

Fons AHMG, 1997

Biblia de Ferrara / [edición a cargo de Iacob M. Hassán ; edición del facsímil, Uriel Macías Kapón]

Reproducció facsímil de l'edició de Ferrara de 1553

Madrid : Sociedad Estatal Quinto Centenario, 1992

Donatiu anònim, 1997

Torà; Nevüim ; Ketuvim (Tanaj)

Frankfurt-am-Main : 1695

Adquisició MHJ, 2003

Biblia hebraica / adjuvantibus professoribus G. Beer; ... [et al.] ; edidit Rud. Kittel

Editio altera emendatio stereotypica

Leipzig : J.C. Hinrichs, 1909

Fons Christa Casals, 2008

Biblia hebraica / edidit Rud. Kittel ; textum masoreticum curavit P. Kahle ; auxerunt et emendaverunt A. Alt et O. Eissfeldt

Editio decima emendata typis editionis septimae expressa

Stuttgart : Privilegierte Württembergische Bibelanstalt, 1937

Fons Josep Ribera i Florit, 2011

Sefer Torah Nevüim ve-Ketubim

London : Lowe and Brydone, 1946

Fons Josep Ribera i Florit, 2011

INTERPRETACIONS DE LA BÍBLIA

El text de les sagrades escriptures ha estat interpretat extensament en les dues religions monoteistes del nostre entorn, la jueva i la cristiana, des de temps ben primerencs.

Des del costat cristià, són nombrosos els estudis dedicats a la Bíblia, a la seva lectura, interpretació i aproximació des de diferents perspectives. Els llibres d'aquesta temàtica proliferen arreu de l'Europa medieval. Més endavant, obres com la de Bernat de Lamy, filòsof francès del segle XVII, van tenir gran difusió.

Pel que fa al costat jueu, també trobem comentaris i interpretacions als textos bíblics ja des de l'edat mitjana. Els grans savis i filòsofs jueus de Catalunya varen escriure obres que foren utilitzades per les comunitats jueves de tot el món i, algunes, encara són emprades en l'actualitat. Una de les més importants i amb major transcendència és el *Comentari al Pentateuc* de Mestre Mossé ben Nahman de Girona (1194-1270). Aquesta obra monumental és considerada com una de les proses hebraïques més memorables i una de les creacions literàries més belles de tota l'exegesi hebrea medieval.

***Apparatus biblicus, sive Manuductio ad Sacram Scripturam tum clariùs tum
faciliùs intelligendam*** / auctore R.P. Bernardo Lamy

Editio novissima magis ac magis adaucta cum figuris aeneis

Lyon : apud Jacobum Certe..., 1723

Adquisició, 2000

***Histoire du peuple hebreu, tirée de l'Ecriture Sainte, depuis la Création du
Monde jusqu'à la ruine entiere de la Sinagogue sous Tite et Vespasien*** / [Texte
imprimé] par le P. Bernard Mahy

Liège : Everard Kints, 1742

Adquisició, març 2001

***Introduccion á la Sagrada Escritura, ó Aparato para entender con mayor
facilidad y claridad la Sagrada Biblia*** / traduccion de la obra que escribió en
lengua latina el célebre P. Bernardo Lamy ; revisada por D. José Palau

Barcelona : Pons, 1846

Adquisició, 2000

***Historia de la Tierra Santa desde la más remota antigüedad hasta el año 1839
[: 2] / por el abate Martin ; adornada con hermosas láminas grabadas en acero
... y acompañada de un hermoso atlas geográfico-histórico ... ; dirigido por A.
Houzé ; traducida por M.O. y J.C.***

Barcelona : Imprenta de Brusi, 1840

Col·lecció: El Mundo: historia de todos los pueblos ; 2

Adquisició, 2000

ESTUDI DE LES LLENGÜES BÍBLIQUES

L'estudi i aprenentatge de l'hebreu per assolir la “veritat hebraica” de la Bíblia és un tema prolífic tant en la cultura jueva com en la cristiana. A les universitats i a les escoles de teologia circulava la idea preclara que el coneixement de la llengua hebrea permetria aprofundir la comprensió de la sagrada escriptura i consegüentment de la teologia.

Durant la Il·lustració, arreu d'Europa, l'estudi de les llengües bíbliques va tenir el seu moment més esplèndid, i fou llavors quan varen publicar-se gramàtiques, diccionaris i traduccions de l'hebreu i altres llengües bíbliques com l'arameu (o “caldeu”, com era conegut antigament). Al llarg dels segles XVII, XVIII i XIX varen aparèixer a Catalunya gramàtiques hebrees i aramees, diccionaris d'hebreu-llatí i traduccions de la Bíblia de gran qualitat.

Els jueus catalans medievals varen avesar-se a traduir els textos bíblics cap a les llengües vernacles, per tal de facilitar-ne l'aprenentatge i el coneixement. Igualment, els savis i els rabins tenien gran interès en l'estudi de les llengües originals de la Bíblia i dels textos que hi feien referència. En aquest camp, el més destacat és un compendi de gramàtica anomenat *Maassé Efod*, escrit a finals del segle XIV pel jueu perpinyanès Profiat Duran. En l'acurada introducció l'autor expressa la necessitat de conèixer la llengua hebrea per tal de poder estudiar més perfectament la Torà i assolir així el camí de perfecció i la vida benaurada.

Lexicon hebraicum et chaldaicum : complectens omnes voces, tam primas quam derivatas, quae in Sacris Bibliis, hebraeâ et ex parte Chaldaeâ lingua scriptis extant... ; Accessit Lexicon breve rabbinico-philosophicum, communiora vocabula continens, quae in commentariis passim occurrunt : cum indice locorum scripturae et vocum latino / Johannis Buxtorfi

Editio novissima, de novo recognita, et innumeris in locis aucta et emendata.

Basilea : In officina Episcopiana, 1735

Fons Christa Casals, 2008

Lexicon Hebraicum et Chaldaicum in libros Veteris Testamenti : ordine etymologico compositum in usum scholarum / edidit E.F. Leopold

Altera editio stereotypa.

Leipzig : Caroli Tauchnitii, 1850

Adquisició, 2000

Winer's Chaldäische Grammatik für Bibel und Targumim / von Dr. Bernard Fischer
3a edició.

Leipzig : Johann Ambrosius Barth, 1882

Fons Christa Casals, 2006

Lecciones de lengua hebrea con nociones de caldeo ó arameo bíblico / por el Dr. Joaquín Gou Solá

Barcelona : Tipografía Católica, 1909

Donatiu de Josep M. Casas (Arxiu de l'Ajuntament de Caldes de Malavella), 1997

Documents aljamiats de jueus catalans : segle XV / A. Duran i Sanpere

Separata de Butlletí de la Biblioteca de Catalunya, V

Barcelona : Biblioteca de Catalunya (Impremta de la Casa de la Caritat), 1920

Adquisició, juny 2003

Manual de hebreo y arameo bíblicos : gramática cíclica y antología : versificación hebrea, léxicos completos hebreo y arameo-español / Segundo Miguel Rodríguez. 4a ed., notablemente corregida por Guillermo G. Dorado.

Madrid : El Perpetuo Socorro, 1951-

Notes: Conté: I. Gramática hebrea. Libro primero / por Guillermo G. Dorado

Fons Josep Ribera i Florit, 2011

Grammatica aramaico-biblica ad usum scholarum, exercitiis, textibus et vocabulario ornata / auctore: L. Palacios

Roma : Desclée, 1953

Fons Josep Ribera i Florit, 2011

Compendium Grammaticae Linguae Hebraicae Biblicae : exaravit Chrestomathia et Glossario auxit / Petrus G. Duncker O.P.

Editio tertia emendata

Roma : Institutum Pontificium Internationale Angelicum, 1960.

Fons Josep Ribera i Florit, 2011

GEOGRAFIA I VIATGES

A LES TERRES BÍBLIQUES

Arreu d'Europa, des de temps remots, la visita a Terra Santa era un autèntic viatge vital que emprenien per igual homes i dones, ja fossin de religió jueva o cristiana. Alguns, en retornar, descrivien allò que havien vist i viscut en llibres i dietaris de viatge. Avui aquestes pàgines plenes de descripcions fantàstiques i de bells dibuixos ens apropen a l'imaginari col·lectiu de moltes generacions passades.

En el seu llibre de viatges de mitjan segle XII, el jueu navarrès Benjamí de Tudela descriu Jerusalem com “una petita ciutat fortificada sota tres muralles. Hi ha moltes persones (...) jacobites, armenis, grecs, georgians i francs, així com gent de totes les llengües. Hi deu haver uns dos-cents jueus. A la muralla, prop de la Torre de David, hi ha els antics murs que varen edificar els nostres avantpassats”.

Rabí Mossé ben Nahman de Girona també va pelegrinar a Terra Santa, on va morir i fou enterrat entorn l'any 1270. A les cartes que va adreçar als seus fills parla de Jerusalem: “T'escric aquesta lletra des de la ciutat santa, on, lloat sia Déu, Roca de la meva salvació, vaig arribar sa i estalvi el 9 d'Elul (...) L'abandó i l'arrasament són d'allò més grans (...) Que aquell que ens ha considerat dignes de veure Jerusalem en ruïnes també ens en consideri de contemplar-la reconstruïda, reparada i plena de la glòria de la Presència Divina”.

Theatrvm Terrae Sanctae et biblicarvm historiarvm : cum tabulis geographicis aere expressis / avctore Christiano Adrichomio Delpho

[Colònia] : [in officina Birckmannica, sumptibus Arnoldi Mylii], [entre 1593 i 1613]

Adquisició, 2000

La Terre Sainte : ou, Description topographique tres-particuliere des saints lieux & de la terre de promission : avec un traité de quatorze nations de differente religion qui l'habitent, leurs moeurs, croyance, ceremonies, & police : Un discours des principaux poincts de l'Alcoran, & ce que les santons leur preschent dans les mosqueés : L'histoire de la vie et mort de l'emir Feh-rreddin, prince des Drus : et Une relation veritable de Zaga-Christ, prince d'Ethyopie, qui mourut à Ruel prez Paris l'an 1638, le tout enrichy de figures / par F. Eugene Roger, recollect, missionnaire de barbarie

Paris : chez Antoine Bertier, 1664

Adquisició, 2000

Viaje de la Tierra Santa / Bernardo de Breidenbach ; [prólogo Jaime Moll]

Reproducció facsímil de Magúncia : [s.n.], 1486

Madrid : Instituto Bibliográfico Hispánico, [1974]

Adquisició, gener 2010

Atlas géographique et iconographique du cours complet d'Escriture Sainte / gravé par vingt artistes distingués de Paris ; sous la direction de Théophile Blanchard et Barrère frères

Paris : J.P. Migne, 1864

Adquisició, 2000

Tierra Santa , La : geografía histórica de Palestina para uso de las escuelas / por Joaquín Maza Giménez

Madrid : Imprenta de José Cruzado, 1883

Adquisició, juliol 2011

LA BÍBLIA EXPLICADA ALS INFANTS

El focus principal de la literatura infantil i juvenil sempre ha estat la transmissió d'una moral específica, a través dels seus diferents gèneres: llibres il·lustrats, ficció i fantasia, biografies, poesia, teatre per a infants i contes tradicionals de tots els tipus. La Bíblia, alhora llibre moral per a les tres religions monoteistes i llibre fantàstic i d'aventures, aconsegueix la tasca pedagògica desitjada. Especialment des de la segona meitat del segle XX i fins avui dia, trobem tot tipus d'adaptacions de les històries bíbliques per a infants. La darrera novetat és una aplicació de la Bíblia en còmic per a *smartphones*.

En la tradició jueva, els infants esdevenen adults als tretze anys, quan llegeixen un fragment de la Bíblia en públic (cerimònia del *bar mitzvà*). Per això, s'han estat preparant durant molt de temps, han après a llegir i pronunciar l'hebreu. Al segle XX, en moltes congregacions d'arreu del món, les nenes de dotze anys també van començar a celebrar un ritus similar, anomenat bat *mitzvà*.

En els segles passats, els nois jueus aprenien a llegir la Torà a les escoles anomenades Talmud Torà. A Catalunya eren conegudes com “*talmutora* o escola per aprendre la lletra hebreaica”. A mitjan segle XIV, al call de Girona, n'hi havia una que funcionava gràcies al llegat de n'Astruc Caravida, un dels jueus més rics del moment. Com ell, arreu de les comunitats catalanes alguns jueus pietosos s'ocuparen que els infants de les famílies pobres tinguessin accés a l'ensenyança de la llengua hebrea, per així poder estudiar degudament els textos sagrats i complir amb la Llei de Moisès.

LL'alfabeto ebraico / Federazione Giovanile Ebraica d'Italia

Itàlia : Edizioni Tikvah, [1a meitat del segle XX]

Donatiu d'Osanna Neri, 2008

Història sagrada : (grau superior) / Manuel Trens

Barcelona : Editorial d'Art Catòlic Josep Vilamala, 1932

Donatiu de Salvador Maluquer, maig 2006

Great Jewish women / by Elma Ehrlich Levinger; illustrated by Marcile Weist Stalter

New York : Behrman's Jewish Book House, 1949

Adquisició, novembre 2006

The Patriarchs : The story of Abraham, Isaac and Jacob / by Behn Boruch ; illustrated by Bernard Springsteel

New York : Hebrew Publishing Company, 1959

Fons Temple Beth-El (San Antonio, Texas), 1998

Atlas de la Bible. Histoire, Géographie, Chronologie / H.H. Rowley

Paris : Éditions du Centurion, 1969

Fons Josep Ribera i Florit, 2011

The Life of Moses [: a pop-up book] / designed by John Strejan ; illustrated by Craig Nelson ; Paper engineering by Tor Lokvig

Los Angeles (Calif.) : David C. Cook Publishing Co., [1970]

Fons Sue Goldberg, 2000

Mitologia jueva : àngels, profetes, rabins i reis / text de José Patterson ; versió catalana d'Eva Perera Maneiro ; il·lustracions de Claire Bushe

Barcelona : Barcanova, 1991

Fons Jaume Marsé Farré, 2005

Cento storie dalla Bibbia / ideazione e illustrazioni Lia Frassinetti ; testi Daniela Di Castro

Roma : Logart Press, [s.d.]

Adquisició, 2010

Vida y costumbres del pueblo de la Biblia / Silvia Gastaldi, Claire Musatti

Madrid : Sociedades Bíblicas Unidas, 2003

Adquisició, 2008